

Tridentský koncil (1545 – 1564) bol reakciou na protestantizmus

Branislav Krasnovský

19. mája 2021 ✝ Cirkev ✝ Dejiny koncilov

Tridentský koncil je 19. ekumenický koncil, ktorý zvolal v roku 1545 pápež Pavol III. Zasadal v talianskom meste Trento (latinsky Tridentum) v štyroch etapách, na začiatku sa ho zúčastnilo 50 – 70 katolíckych prelátov, v poslednej fáze ich zasadalo 150 – 200.

Tridentský koncil (1545 – 1564)

zdroj: wikimedia commons

1. etapa 1545 - 1547. Prvej etapy sa zúčastnilo približne 100 biskupov a teológov z viacerých európskych katolíckych krajín, chýbali zástupcovia Švajčiarska, Poľska a Uhorska. Väčšina účastníkov pochádzala z Talianska, z Nemecka neprišli všetci biskupi, prišli len delegáti z nemeckého Trieru a Augsburgu. Pápež Pavol III. dôrazne požadoval, aby sa rešpektovala sloboda prejavu, čo sa aj dodržiavalo.

2. etapa 1547 - 1549. Druhá etapa Tridentského koncilu sa uskutočnila v meste Bologna, ktorý bol v danom období súčasťou Pápežského štátu. Pápež Pavol III. sa však nedokázal dohodnúť s rímskonemeckým cisárom Karolom V. Habsburským, ktorého prioritou bolo za každú cenu ukončiť vnútorné rozbroje v Nemecku. Situácia sa začala meniť, keď Karol V. porazil protestantov, organizovaných v Šmalklandskom spolku.

3. etapa 1551 - 1552. Táto etapa sa uskutočnila opäť v meste Trident. Cisár Karol V. sa po porážke Šmalklandského spolku snažil obnoviť poriadok aj v náboženskej oblasti, pričom sa v niektorých bodoch rozchádzal s pápežom. Vzťahy s pápežom Pavlom III. „škrípali“, naladiť pozitívnejšie vzťahy s protestantmi (Augsburská reforma z roku 1548) sa však Karolovi V. Habsburskému takisto nepodarilo. Po smrti pápeža Pavla III. však nastúpil nový pápež Július III. a ten sa od roku 1551 správal voči cisárovi Karolovi V. Habsburskému podstatne ústretovejšie. Koncilu sa zúčastnilo tentokrát aj viacero nemeckých a švajčiarskych biskupov, najviac biskupov bolo už tradične opäť zo Španielska a Talianska.

4. etapa 1562 - 1563. Posledná etapa Tridentského koncilu sa uskutočnila až po 10 rokoch, dôvodom boli problémy vo Francúzsku, kde sa snažili hugenoti presadiť aj v štátoprávnej oblasti a presadzovali hugenotské (kalvínske) reformy. Francúzski biskupi rovnako ako Ferdinand I. Habsburský (nahradil na ríšskonemeckom tróne Karola V. Habsburského) žiadali otvorenie nového koncilu, francúzsky a nemecký panovník chceli dosiahnuť kompromis s nemeckými protestantmi a hugenotmi (frankofónnymi kalvínmi). Naopak španielsky panovník Filip II. Habsburský (syn Karola V.) bol za to, aby zasadnutia koncilu pokračovali v Tridente a plne podporoval pápežskú líniu. Nakoniec aj Francúzi a Nemci súhlasili s pokračovaním koncilu v Tridente.

Je viac ako zrejmé, že Tridentský koncil sa uskutočnil v náročnej dobe, reagoval na vznik protestantizmu a položil základy katolíckej reformácie. Koncilu predsedali traja pápeži (Pavol III., Július III. a Pius IV.) na 25 zasadaniach, koncil odmietol reformáciu a vymedzil presne dogmy katolíckej viery a učenia.

Doktrínálne rozhodnutia koncilu boli rozdelené do jednotlivých dekrétov, ktoré obsahovali vyjadrenie dogiem katolíckej Cirkvi a takisto obsahovali anatémy voči protestantským pohľadom a predstavám. Dekréty Tridentského koncilu sú koncipované veľmi stroho a presne, Tridentský koncil takisto zjednotil katolícku liturgiu a obmedzil rozdiely, ktoré existovali v jednotlivých katolíckych štátoch už od stredoveku. Zafixovala sa tak plne Tridentská omša a Rímsky rítus, ktorý sa začal meniť až po II. vatikánskom koncile, najmä vydaním misálu Pavla VI. z roku 1970.

Zaujímavosťou je určite už naznačený prístup Karola V. Habsburského, španielskeho kráľa a cisára Svätej ríše rímskej (Nemecko). Karol V. Habsburský presadzoval, aby na Tridentskom koncile mohli v rokoch 1551 – 1552 predniesť svoje požiadavky aj protestanti. Išlo už o druhé pozvanie protestantov na koncil, na ktorom boli vydané aj záruky pre bezpečnosť reformátorských predstaviteľov.

Nemeckí luteráni Melanchton, Brenz a ďalší dokonca vyrazili na koncil, kde chcel Melanchton predstaviť svoje vyznanie (*Confessio Saxonica*). Keď sa však dozvedel, že nebude môcť hlasovať a skutočnosť, že protestantské kniežatá zatlačili katolícke jednotky do defenzívy, jeho rozhodnutie sa zmenilo. Protestantská spolupráca s koncilom sa skončila skôr ako sa začala. Táto skutočnosť celkom vyhovovala pápežom, ktorí kládli dôraz na odsúdenie bludov protestantskej teológie.

Zdroj: wikimedia commons

Kánony a dekréty Tridentského koncilu

Najdôležitejšie kánony a dekréty Tridentského koncilu sa týkali náuky o ospravedlnení, sviatostiach, Svätej omši, Eucharistii, transsubstanciácii, katolíckom biblickom kánone, kňazstve, manželstve a pod. Koncil okrem toho ukončil zneužívanie cirkevnej moci, zaviedol disciplinárnu reformu týkajúcu sa odpustkov,

venoval sa náprave pomerov v katolíckych rádoch, otázke vzdelávania kléru a pod. Latinská Vulgáta bola na Tridentskom koncile definovaná ako autoritatívny text pre bádanie v katolíckej teológii. Priebeh Tridentského snemu bol dosť rušný, najmä keď sa rokovalo o dedičnom hriechu, jurisdikcii biskupov, alebo v prípade, keď generál augustiniánov chcel okrem tomizmu znovu oživiť aj augustinianizmus, čo nakoniec Tridentský snem odoprel.

Ako píše Jozef Špirko vo svojich cirkevných dejinách, Snemu vždy predsedali pápežskí legáti a to kardináli del Monte (neskorší pápež Július III.), Cervini (neskorší pápež Marcel II.), Reginald Pole, augustinián Seripando, vynikajúci teológ Hosius a znalec nemeckých pomerov pri kúrii, Morone.

Práve Moronemu sa podarilo v najkritickejších chvíľach odstrániť existujúce ťažkosti, ktoré sa na sneme vyskytli, podobne pôsobil aj jezuita Massarelli.

V poslednej perióde Tridentského koncilu sa presadil štátny sekretár Karol Boromejský, ktorý úzko spolupracoval s dominikánmi Melchiorom Canom, Petrom de Soto, Ambrózom Catharenom, jezuitmi Lainezom a Salmeronom. Hlasovacie právo mali biskupi, teológovia mali poradný hlas, odhlasované dekréty nadobúdali platnosť po schválení pápeža.

Tridentský koncil reagoval na protestantské bludy, ktoré boli v prvom rade namierené voči prameňom viery. Tridentský koncil zdôraznil, že okrem Svätého Písma je rovnocenným prameňom aj Tradícia a Sväté Písmo môže vykladať jedine Cirkev. Cirkev potvrdila **Sedem sviatostí ustanovených Kristom** (1. Sviatosť krstu, 2. Sviatosť birmovania, 3. Sviatosť Oltárna, 4. Sviatosť pokánia, 5. Sviatosť pomazania chorých, 6. Sviatosť kňazstva, 7. Sviatosť manželstva). Tieto sviatosti sú prostriedkami Božích milostí.

Hlavným prameňom milosti je Svätá omša, ktorá je opravdivou obeťou. Ospravedlivenie človeka nie je len vonkajšie, ale záleží aj vo vnútornej premene a posvätení. Pôsobí tu Milosť Božia, ale spoluúčinkuje pri tom aj človek svojou slobodnou vôľou, ktorú dedičný hriech síce oslabil, ale nezničil.

Tridentský koncil zakázal súboje, venoval svoju pozornosť katolíckym manželstvám, ale v otázke čarodejníctva a povier nezaujal stanovisko. Snem pre odpor francúzskych biskupov, ktorí už mali galikánske náhľady (protežovanie v prvom rade francúzskych záujmov). Neriešil vážnejšie otázku pápežského primátu o neomylnosti, pretože aj medzi známymi teológmi (Tetzel, Emser, Catharinus) v otázke či môže byť pápež heretikom, nevládla zhoda. Dokonca existovali aj vážne obavy, aby sa na pápežský trón nedostal heretik.

Pápež Pavol III.

zdroj: wikimedia commons

Tridentský koncil zreformoval pomery v katolíckej Cirkvi

Ustanovenia Tridentského koncilu schválil dňa 26. januára 1564 pápež Pius IV. bulou *Benedictus Deus*, ktorá zaväzovala všetkých členov katolíckej Cirkvi poslúchnuť rozhodnutia koncilu. Krátko po jeho skončení sa začali konať diecézne synody a biskupské vizitácie, rovnako rehoľné rády upravili svoje reguly podľa schválených záverov.

Pre autentický výklad dekrétov Tridentského koncilu ustanovil pápež Pius IV. komisiu 8 kardinálov (*Congregatio S. Concilli*), vzniklo *Confessio Tridentina*, ktoré obsahovalo zoznam najdôležitejších dogmatických snemových ustanovení, ktoré platili pre každého katolíka. Uznesenie Tridentského snemu prijalo bez ťažkostí Taliansko, Portugalsko, Poľsko, Španielsko (ak neboli uznesenia v rozpore s kráľovskými právami).

Po Tridentskom koncile bol publikovaný *Index zakázaných kníh* a v roku 1566 pápež Pius V. na základe materiálov Tridentského koncilu publikoval nový *Katechizmus*, *Breviár* i *Misál*. Nariadenia koncilu sa dodržiavali aj pri zriaďovaní kňazských seminárov a škôl. Rím sa stal centrom katolíckej vedy a vzdelávania klerikov.

Tridentský koncil ovplyvnil aj vývoj cirkevnej hudby, za významného reformátora cirkevnej hudby sa považuje Giovanni Pierluigi da Palestrina (*Missa Papae Marcelli*). Zmeny sa odrazili aj v cirkevnej architektúre, presbytérium už nesmelo byť oddelené od chrámovej lode letnerom (letner, lektórium alebo cancelli je vysoká zdobená chórová prepážka, zriaďovaná od 13. storočia v gotických chrámoch, ktorá nahradila nízke mrežové zábradlie (cancelli) starokresťanských chrámov), hlavný oltár mal byť stále viditeľný, pretože predstavuje centrum liturgie. Eucharistia sa uchovávala v tabernákule na hlavnom oltári a nie v bočnej kaplnke, v kostoloch sa zaviedli lavice na sedenie.

Záujemcovia o presné znenie dokumentov Tridentského koncilu si môžu pozrieť jeho latinské znenie dokumentov tu: https://www.documentacatholicaomnia.eu/01_10_1545-1563-_Concilium_Tridentinum.html

Protestanti všeobecne Tridentský koncil vnímajú ako akt, ktorý ešte viac prehĺbil konfesiónalnu priepasť, privítali však II. vatikánsky koncil a najmä Spoločné vyhlásenie k učeniu o ospravedlivení z roku 1999, ktorého plné ekumenické znenie si možno prečítať tu: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a->

vyhlasyenia/p/ekumenicke-dokumenty/c/spolocne-vyhlasenie-k-uceniu-o-ospravedleni

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/tridentsky-koncil-1545-1564-bol-reakciou-na-protestantizmus/>